

Curs 9

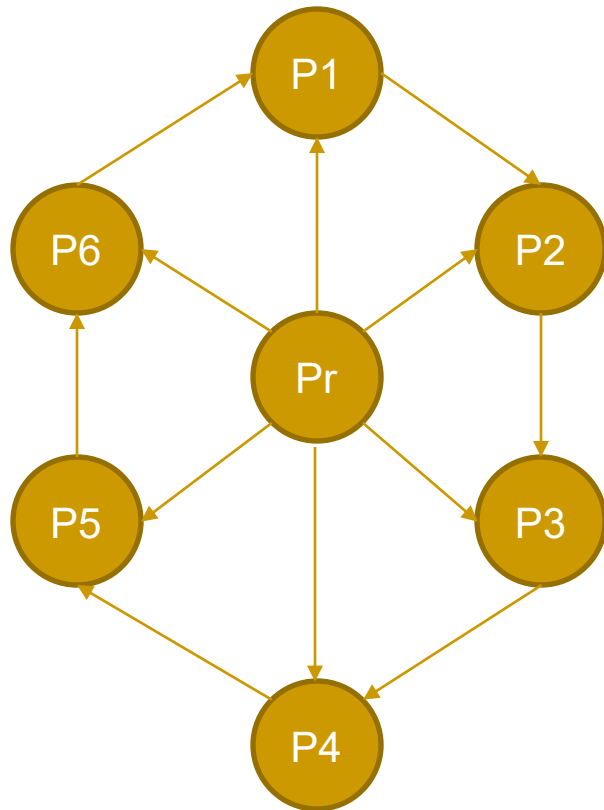
6. Accesul direct la memorie (DMA)

6.1. Posibilități de conectare a porturilor la UC:

- Intrare/ ieșire programabilă (PIO): transferul se desfășoară prin intermediul UC; folosește intensiv timpul UC;
- Întreruperi: procesorul este întrerupt la transferul fiecărui cuvânt (octet); multe întreruperi care nu întotdeauna pot fi acceptate; rată de transfer limitată;
- Accesul direct la memorie (DMA);

Proiectarea cu Microprocesoare

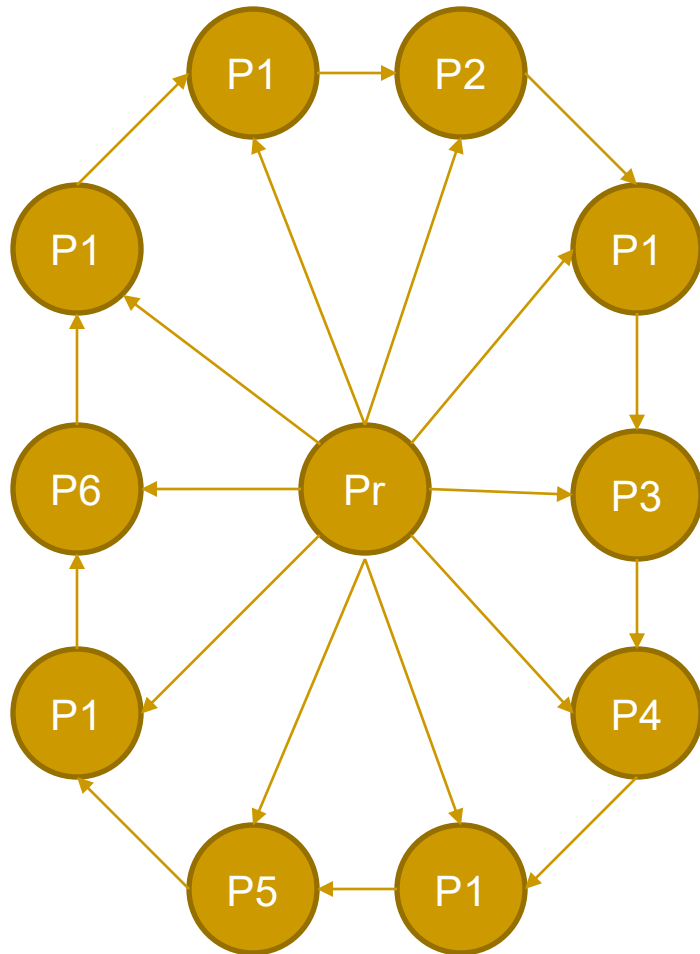
Intrare/ ieșire programabilă (PIO): se mai numește "polling"

- Fiecare periferic/port are un indicator care poate fi realizat cu un bistabil prin care anunță dacă dorește să transfere ceva cu procesorul;
- Procesorul începe prin citirea indicatorului primului periferic: dacă îl găsește activ realizează transferul, dacă nu, citește indicatorul următorului periferic ș. a. m. d. până se închide bucla;
- Avantaje: soluție simplă, nu cere resurse scumpe;
- Dezavantaje: timpul procesorului este inefficient folosit, este dificilă asigurarea priorității unui periferic care ar avea nevoie de accese mai dese la procesor (dacă, de ex., perifericul P1 dorește să transfere cu procesorul după ce procesorul i-a citit indicatorul, va trebui să aștepte încheierea întregii bucle);

Proiectarea cu Microprocesoare

□ Implementarea priorității în "polling":

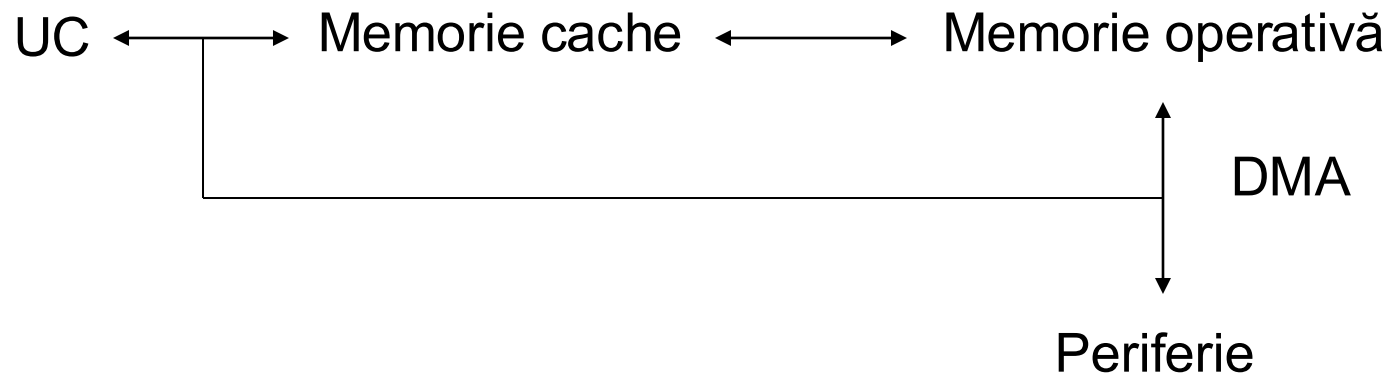
- Perifericului P1 i se asigură prioritate mai mare ca celorlalte;
- Soluția constă în multiplicarea citirilor indicatorului lui P1 în buclă;
- Avantaj: P1 va fi testat de mai multe ori în cadrul unui ciclu;
- Dezavantaj: ciclul se lungește iar dacă se dorește ca și un lat periferic să aibă prioritate, ciclul se va lungi și mai mult.

DMA (Direct Memory Access)

- Transfer direct memorie – periferic sau periferic – periferic sau memorie – memorie (neutilizat pentru că este mai rapid prin UC);
- Nu implică UC dar cere hardware suplimentar (controller DMA) conectat pe magistrale;
- Exemple de periferice care utilizează transferul DMA în cadrul PC-ului: controlere de disc, plăci grafice, plăci de rețea, plăci de sunet;
- Transferul prin DMA se desfășoară în cadrul unui canal DMA accesibil prin intermediul unor adrese de port;

Proiectarea cu Microprocesoare

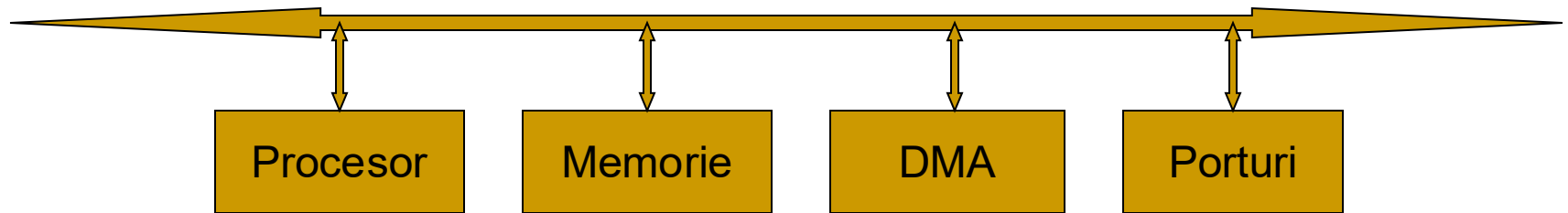
- Dezavantaj al DMA: afectează coerența memoriei cache.
 - Fie structura:

- Dacă procesorul accesează locația X din memoria operativă, valoarea acesteia se va înscrie și în memoria cache și orice acces următor la locația X va actualiza valoarea din cache dar nu și pe cea din memoria operativă; dacă un periferic accesează locația X, va primi valoarea veche dacă memoria cache nu a fost descărcată în cea operativă.
- Similar, dacă un periferic scrie în locația X din memoria operativă, procesorul va avea valoarea veche în memoria cache; în acest caz locația din cache trebuie invalidată.

Proiectarea Microsistemelor Digitale

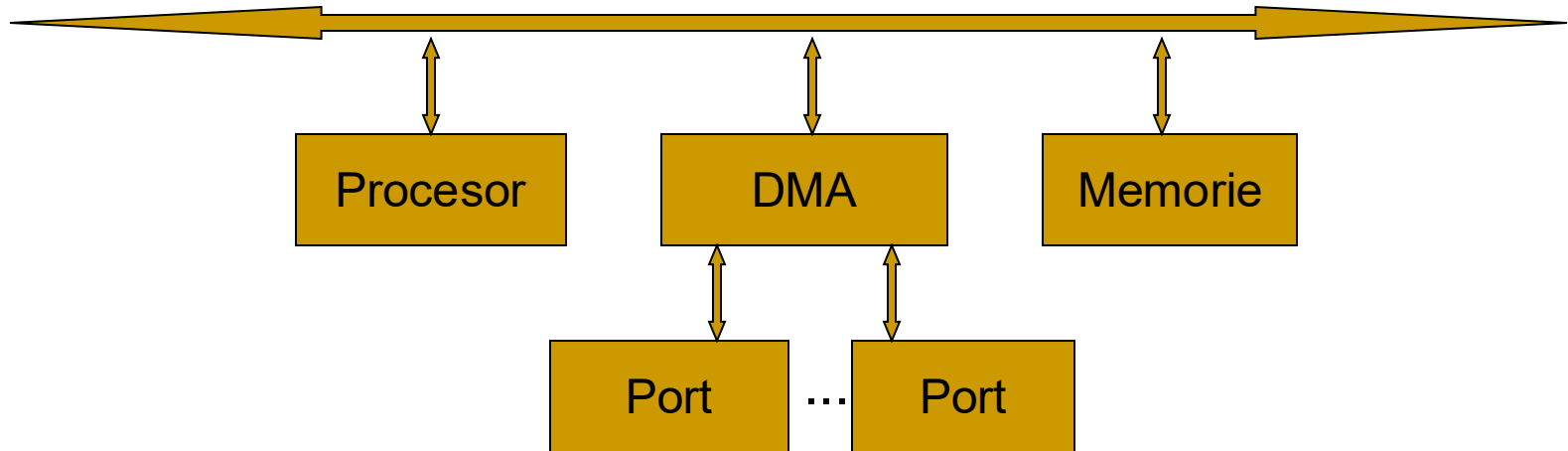
- Configurații DMA:
 - Magistrală comună, controler DMA separat,
 - Magistrală comună, controler DMA integrat,
 - Magistrală de intrare/ ieșire distinctă.
- Magistrală comună, controler DMA separat:

- Fiecare transfer folosește magistrala de 2 ori:
 - Port cu DMA,
 - DMA cu memoria
- UC este oprit de 2 ori/ transfer.

Proiectarea cu Microprocesoare

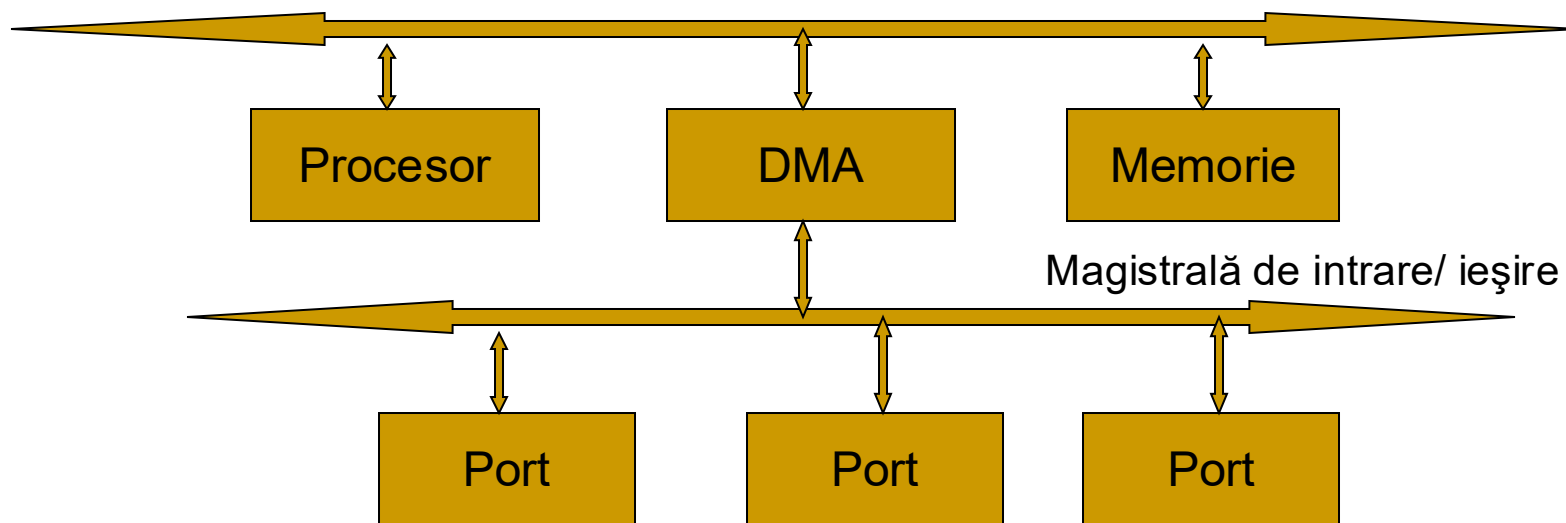
- Magistrală comună, controler DMA integrat:

- Controlerul DMA este conectat la mai multe porturi.
- Fiecare transfer folosește magistrala o singură dată: DMA cu memoria.
- UC este oprit o singură dată/ transfer.

Proiectarea Microsistemelor Digitale

- Magistrală de intrare/ ieșire distinctă:

- Fiecare transfer folosește magistrala comună o singură dată: DMA cu memoria.
- UC este oprit o singură dată/ transfer.

Proiectarea cu Microprocesoare

- Comunicarea UC – controler DMA:
 - UC inițiază transferul;
 - Transmite controlerului DMA (prin programare):
 - Operația (citire sau scriere),
 - Adresa dispozitivului periferic (portului),
 - Adresa de început a blocului de memorie implicat,
 - Dimensiunea blocului de transferat (poate fi și un singur octet sau cuvânt).
 - UC execută alte operații (instrucțiuni) care nu necesită datele care se transferă și nici magistralele;
 - Controlerul DMA se ocupă de transferul memorie – port sau port – memorie; folosește magistralele comune ca urmare procesorul este oprit la fiecare transfer DMA;
 - Controlerul DMA anunță încheierea transferului;
 - Controlerul DMA și UC folosesc complementar magistralele.

Proiectarea Microsistemelor Digitale

- Comunicarea UC – DMA – periferic:
 - Perifericul cere transfer de tip DMA activând intrarea DREQ (DMA Request) a controlerului DMA;
 - Controlerul DMA activează ieșirea sa HRQ spre intrarea HOLD a procesorului anunțându-l că are nevoie de magistrale;
 - Procesorul încheie ciclul mașină început, își trece magistralele și semnalele de comandă în a 3 – a stare, respectiv în starea inactivă, și activează ieșirea HLDA anunțând controlerul DMA că a cedat magistralele; cererea de pe intrarea HOLD trebuie să rămână activă pe toată durata transferului DMA;
 - Controlerul DMA activează ieșirea sa DACK comunicând perifericului că cererea sa DREQ a fost acceptată și va începe transferul;
 - Controlerul DMA execută transferurile:
 - Memorie – port: pune adresa primului octet (cuvânt) pe magistrala de adrese, activează semnalul de comandă MEMR și apoi IOW,
 - Port – memorie: activează semnalul de comandă IOR, pune adresa primului octet (cuvânt) pe magistrala de adrese și apoi MEMW;
 - După încheierea transferurilor controlerul DMA dezactivează ieșirea HRQ anunțând procesorul că nu mai are nevoie de magistrale.

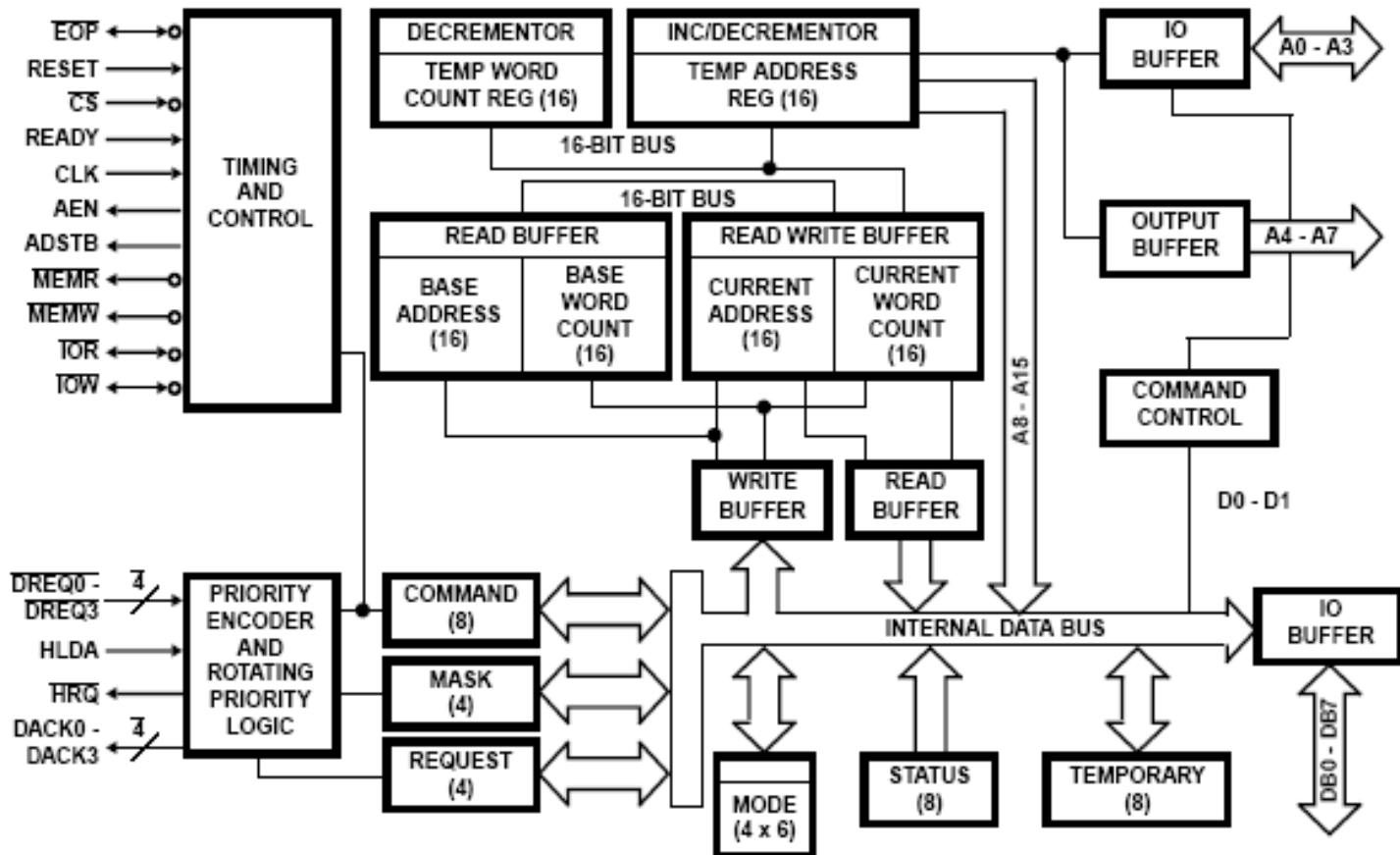
Proiectarea cu Microprocesoare

6.2. Controlerul DMA 82C37A (o variantă mai modernă a clasicului 8237A)

- ❑ Dispune de 4 canale independente,
- ❑ Poate fi cascadat pentru a obține oricâte canale,
- ❑ Control individual (activare/ dezactivare și polaritate) asupra fiecărei cereri DREQ și fiecărui răspuns DACK,
- ❑ Permite transfer memorie – memorie,
- ❑ Rată de transfer ridicată: până la 4 MO/ sec. sau până la 6.25 MO/ sec. în funcție de frecvența tactului;
- ❑ Asigură incrementarea sau decrementarea adresei,
- ❑ Se folosește cu un registru extern pentru jumătatea mai semnificativă a adresei,
- ❑ Poate lucra în mai multe moduri,
- ❑ Compatibil TTL/ CMOS.

Proiectarea cu Microprocesoare

■ Schema bloc internă:

Proiectarea cu Microprocesoare

- Controlerul poate executa 2 tipuri de cicluri:
 - Idle cycle: când nu există cerere DREQ,
 - Active cycle: intră atunci când în Idle cycle apare o cerere DREQ validată; poate lucra în 4 moduri:
 - Single transfer mode,
 - Block transfer mode,
 - Demand transfer mode,
 - Cascade mode,
- Single transfer mode:
 - Se execută un singur transfer;
 - Numărătorul de cuvinte va fi decrementat iar cel de adrese va fi incrementat sau decrementat;
 - Când numărătorul de cuvinte trece de la 0000 la FFFFH, se setează bitul TC (Terminal count) în registrul de stare, se generează un impuls /EOP și canalul se autoinițializează, dacă s-a cerut această opțiune;
 - Cererea DREQ trebuie să rămână activă până când răspunsul DACK se activează.

Proiectarea cu Microprocesoare

■ Block transfer mode:

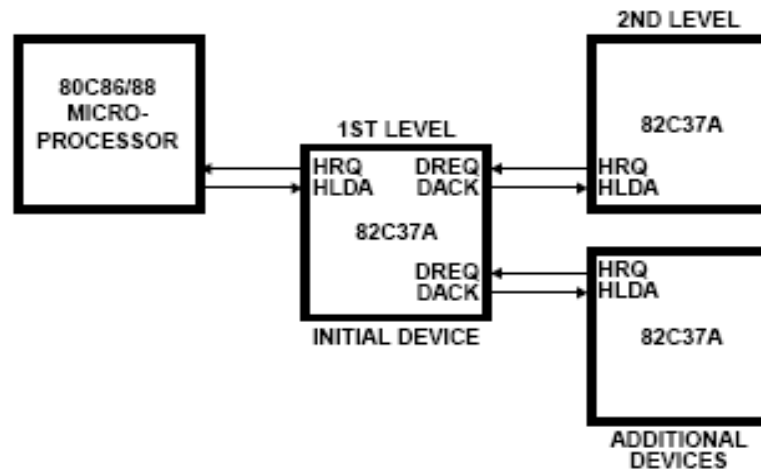
- Se transferă un bloc cu dimensiunea dată de conținutul numărătorului de cuvinte;
- Transferul este început de activarea lui DREQ și continuă până la trecerea numărătorului de la 0000 la FFFFH sau până când se activează semnalul extern /EOP;
- Cererea DREQ trebuie să rămână activă până când se activează răspunsul DACK;
- Canalul se autoinițializează dacă s-a prevăzut această opțiune.

■ Demand transfer mode:

- Se transferă date continuu până când:
 - Rangul TC este setat sau
 - /EOP este activat sau
 - Cererea DREQ devine inactivă.
- Mod util atunci când un periferic dorește să-și golească tamponul de date, indiferent de capacitatea acestuia.

Proiectarea cu Microprocesoare

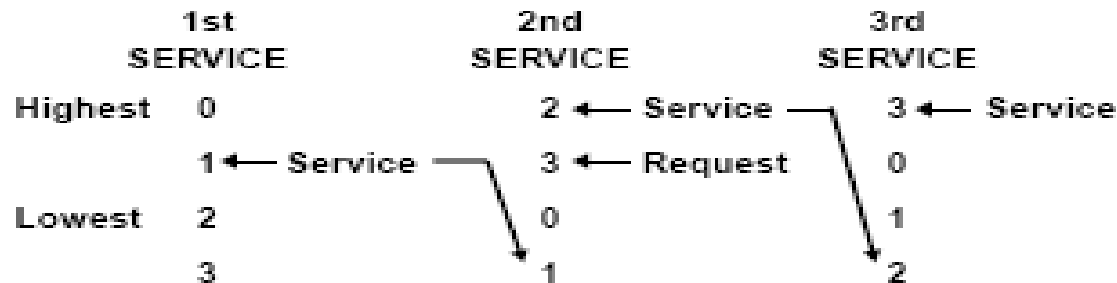
- Cascade mode:
 - Permite extinderea numărului de canale prin legarea în cascadă a mai multor circuite 82C37A;
 - Figura următoare arată o cascada pe 2 nivele:

- Pot fi atașate noi nivele la intrările DREQ libere ale circuitelor de pe nivelul 2;
- Programarea începe cu circuitul cel mai aproape de procesor.

Proiectarea Microsistemelor Digitale

- Prioritatea: 2 tipuri selectabile prin software:
 - Fixă,
 - Rotativă.
- Prioritatea fixă:
 - După numărul de ordine, 0 – prioritate maximă, 3 – prioritate minimă;
 - După acceptarea unei cereri de la orice canal, celelalte eventuale cereri vor trebui să aștepte terminarea tratării cererii acceptate.
- Prioritatea rotativă:
 - Prioritatea este rotită după fiecare cedare a magistralelor procesorului;
 - Previne monopolizarea sistemului de către un același canal;
 - Ultimul canal tratat primește prioritate minimă, conform figurii:

7. Sistemul de întreruperi

7.1. Posibilități de comunicare UC – periferie

- Intrare/ ieșire programabilă (PIO): transferul se desfășoară prin intermediul UC; folosește intensiv timpul UC;
- Accesul direct la memorie (DMA): transfer direct memorie – periferic sau periferic – periferic sau memorie – memorie (neutilizat pentru că este mai rapid prin UC); nu implică UC dar cere hardware suplimentar conectat pe magistrale;
- Întreruperi: procesorul este întrerupt la transferul fiecărui cuvânt (octet); multe întreruperi care nu întotdeauna pot fi acceptate; rată de transfer limitată;

Proiectarea Microsistemelor Digitale

7.2. Întreruperile

- Permit abandonarea momentană de către microprocesor a execuției unui program și începerea execuției unui alt program situat oriunde în spațiul de memorie.
- Se folosesc la:
 - Comunicarea UC – periferie;
 - În sisteme multiprocesor.
- 2 tipuri:
 - Externe și
 - Interne.

7.2.1. Întreruperile externe

- Sunt provocate de evenimente externe microprocesorului care cer atenție imediată din partea acestuia.
- Cel care cere întreruperea trebuie să:
 - Țină cererea activată până când microprocesorul răspunde;
 - Se identifice atunci când microprocesorul o cere.

Proiectarea cu Microprocesoare

- Pot exista cereri simultane din partea mai multor surse => prioritizare:
 - Fie cu o logică de prioritizare:
 - Serială (“daisy – chain”) sau
 - Paralelă;
 - Fie cu un PIC;
 - Prioritizarea poate fi:
 - Fixă;
 - Programabilă sau
 - Rotativă.
- Există 2 tipuri de întreruperi externe:
 - Mascabile sau
 - Nemascabile.
- Întreruperile externe mascabile:
 - Vin din partea periferiei sau altui microprocesor (în sisteme multiprocesor);
 - Mascarea se face prin program dezactivând sistemul de întreruperi;

Proiectarea Microsistemelor Digitale

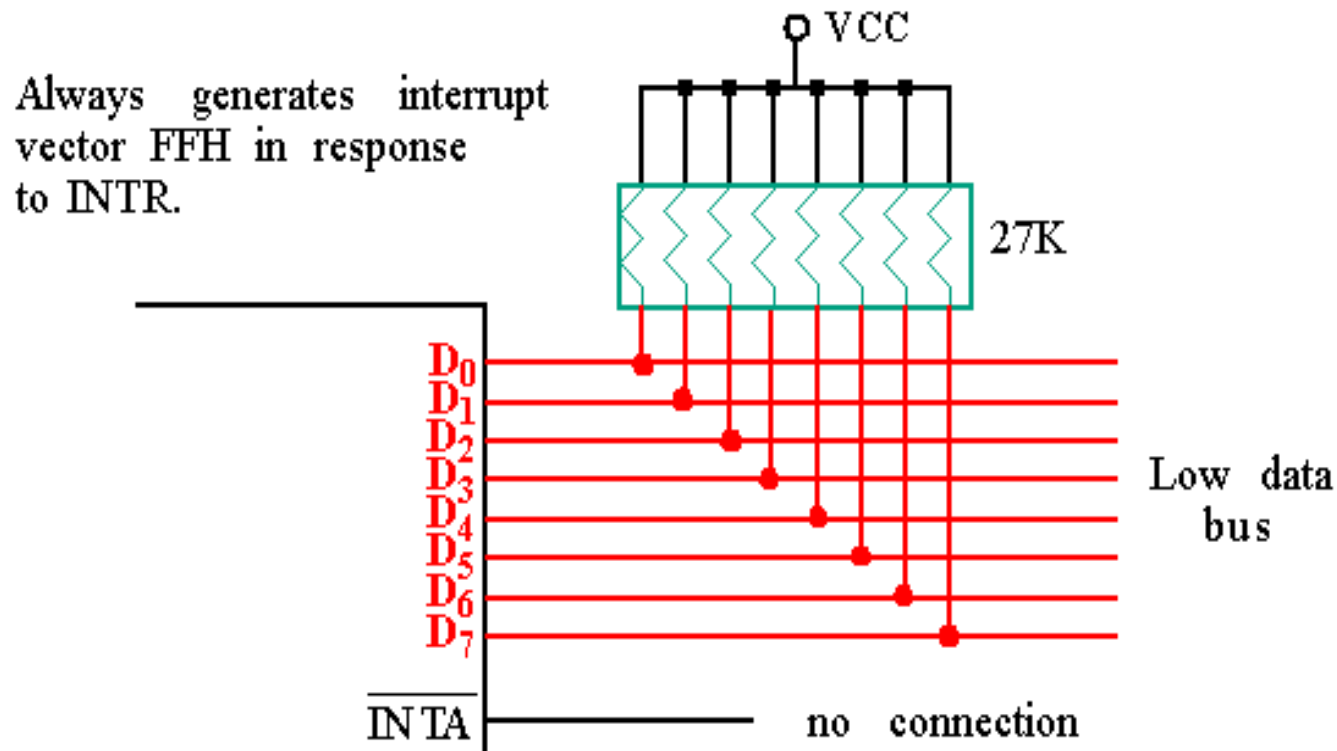
- ❑ Mascarea poate fi totală, acționând asupra unui indicator din interiorul microprocesorului (soluție implementată la microprocesoarele Intel și clone);
- ❑ Mascarea poate fi parțială, permițând ca doar anumite cereri externe să fie luate în considerare, cele care au un nivel de prioritate mai mare ca unul programat în interiorul microprocesorului (soluție implementată la unele microprocesoare din familia Freescale);
- ❑ La luarea în considerare a unei cereri de întrerupere mascabile sistemul de întreruperi se dezactivează automat – este un mecanism de protecție; reactivarea trebuie făcută de programator sau se face implicit în anumite cazuri;
- Întreruperile externe nemascabile:
 - ❑ Microprocesorul le ia în seamă întotdeauna;
 - ❑ Nu pot fi blocate decât prin hardware extern;
 - ❑ Rezervate pentru situații catastrofale, de exemplu:
 - O iminentă cădere a tensiunii de alimentare;
 - O eroare la memorie.

Proiectarea cu Microprocesoare

- Microprocesorul le distinge prin:
 - Intrări diferite (în majoritatea cazurilor); de ex. la familia Intel:
 - INTR pentru cereri mascabile și
 - NMI pentru cereri nemascabile.
 - Cod unic (la unele microprocesoare din familia Freescale).
- Terminale ale microprocesorului implicate:
 - Pentru intrări (mascabile și nemascabile);
 - Pentru comunicarea acceptării: poate fi:
 - Un terminal dedicat (de ex. INTA la familia Intel) sau
 - O anumită combinație pe unele terminale de comandă;
 - Magistrala de date (liniile D0 – 7) pentru primirea de către microprocesor a informației de identificare a celui ce a generat cererea).
- Identificarea înseamnă plasarea pe magistrala de date a unui vector de întrerupere în timpul unui ciclu dedicat și poate fi realizată prin:
 - Logică distinctă sau
 - PIC.

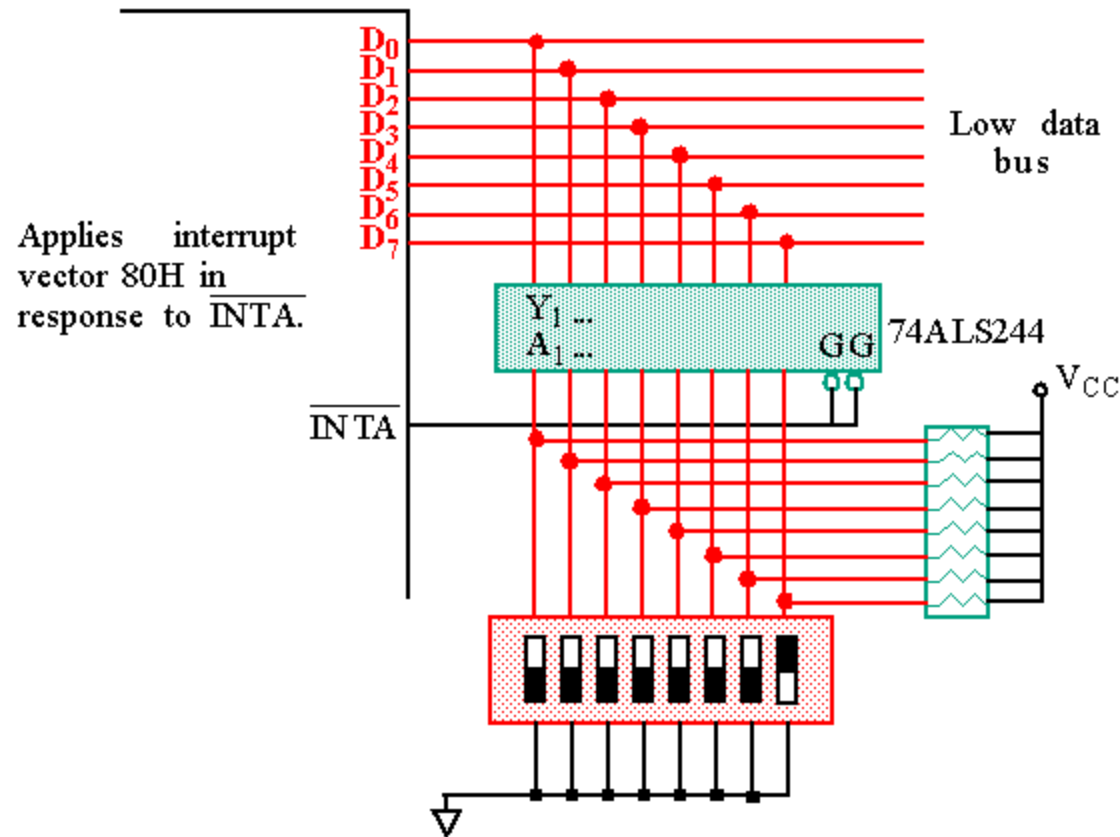
Proiectarea cu Microprocesoare

- Exemplu de logică simplă pentru generarea unui vector de întrerupere fix:

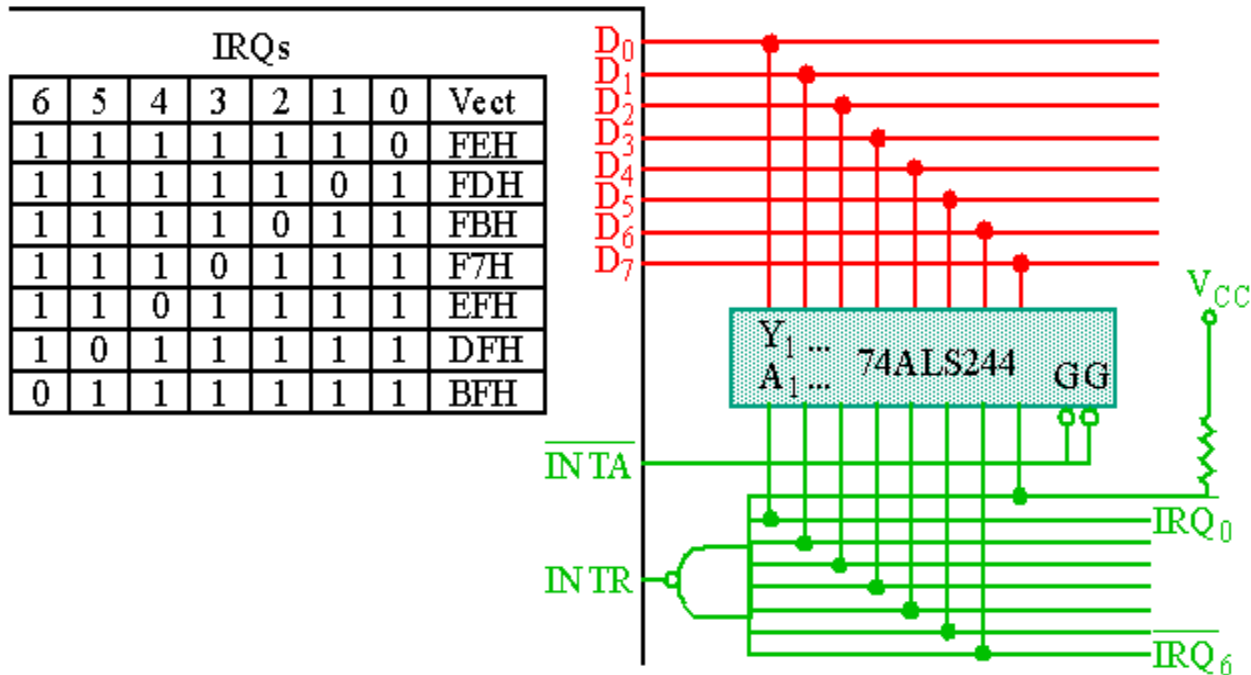
Proiectarea cu Microprocesoare

- Exemplu de logică pentru generarea unui vector de întrerupere care poate fi modificat:

Proiectarea cu Microprocesoare

- Exemplu de logică pentru generarea vectorilor de întrerupere atașați mai multor surse de întrerupere:

Proiectarea cu Microprocesoare

- Întreruperile externe sunt de 2 tipuri:
 - Active pe nivel sau
 - Active pe front.
- Întreruperile externe active pe nivel:
 - Pe nivel 0 sau 1;
 - Cererea trebuie menținută activă până când este luată în seamă de microprocesor;
 - Linia trebuie menținută în starea sa inactivă atunci când nu este activă vreo cerere;
 - Este minimizat riscul luării în seamă a așa numitelor “Spurious Interrupts”.
- Întreruperile externe active pe front:
 - Pe front crescător sau descrescător;
 - Risc de pierdere a unei asemenea cereri dacă nu există vreun mecanism de memorare;
 - Poate fi transformată în o cerere activă pe nivel cu hardware extern (bistabil).

7.2.2. Întreruperi interne

- Se găsesc la microprocesoarele peste 8 biți și la toate microcontrolerele;
- Se numesc și excepții la unele microprocesoare;
- O parte din ele se numesc și “traps” la unele microprocesoare;
- Provocate de cauze interne procesorului;
- La microcontrolere pot fi mascate, la microprocesoare nu;
- 2 tipuri de cauze (la microprocesoare):
 - Evenimente interne speciale sau
 - Instrucțiuni dedicate (se mai numesc și întreruperi software).
- Întreruperi interne provocate de evenimente speciale:
 - Pot fi generate înainte de execuția unei instrucțiuni: de ex.: o violare de privilegiu sau cod ilegal etc.;
 - Pot fi generate după execuția unei instrucțiuni: de ex.: o divizare la 0, obținerea unui rezultat în afara unui domeniu, pas cu pas etc.

Proiectarea cu Microprocesoare

- Întreruperi interne datorate instrucțiunilor:
 - Există instrucțiuni ale căror execuție este echivalentă cu generarea unei cereri de întrerupere; de ex.:
 - INT nn la familia Intel;
 - TRAP #n la microprocesoarele Freescale.
 - Pot fi folosite pentru emularea a noi instrucțiuni.
- Pe lângă o eventuală prioritizare externă, există și o prioritizare implicită a surselor de întrerupere; de ex. la 8086:
 - Eroare la divizare, INT nn – prioritate maximă;
 - INTO;
 - NMI;
 - INTR;
 - Pas cu pas – prioritate minimă.

Proiectarea cu Microprocesoare

- Comparație între întreruperile externe și cele interne:

Întreruperi externe	Întreruperi interne
Provocate de cauze externe	Provocate de cauze interne
Asincrone cu procesorul	Sincrone cu procesorul
Nerepetabile dacă secvența este reexecutată	Repetabile dacă secvența este reexecutată

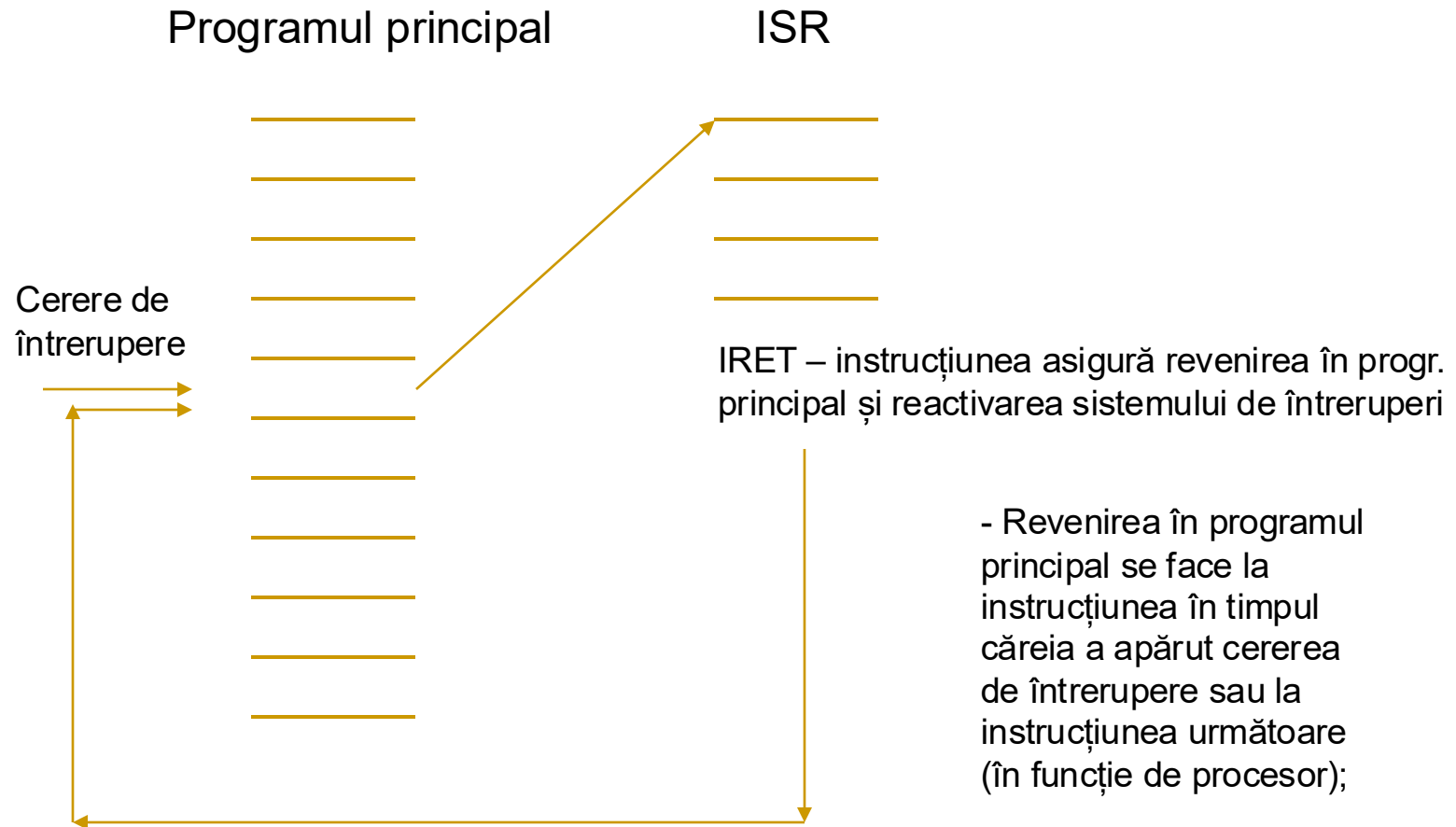
Proiectarea cu Microprocesoare

- Luarea în considerare a cererilor de întrerupere:
 - Cele interne: atunci când apar cauzele care le generează;
 - Cele externe:
 - Microprocesorul se uită la anumite momente de timp pe liniile de întrerupere; dacă cererea nu este activă în acel moment, nu va fi luată în considerare;
 - Dacă cererea este mascabilă trebuie ca și sistemul de întreruperi să fie activat;
 - Unele microprocesoare verifică liniile de întrerupere doar în ultimul ciclu mașină al unei instrucțiuni – nu acceptă întreruperea instrucțiunilor;
 - Microprocesoarele evaluate acceptă întreruperea instrucțiunilor;
 - Microprocesorul comunică printr – un ciclu de acceptare a cererii de întrerupere acceptarea acesteia;
 - Cel care a generat cererea de întrerupere trebuie să plaseze pe magistrala de date (D0 – 7) vectorul de întrerupere;
 - Microprocesorul folosește vectorul de întrerupere generat din exterior sau din interior (pentru întreruperile interne) pentru a ajunge la rutina de tratare a cererii.

Proiectarea cu Microprocesoare

- Tratarea cererilor de întrerupere:
 - Programul principal este oprit;
 - Procesorul salvează, în stivă, conținutul PC și, în unele cazuri, și alte informații – aceste informații vor fi folosite la revenirea din rutina de tratare a cererii de întrerupere; dacă cererea a fost mascabilă, sistemul de întreruperi este dezactivat;
 - Procesorul încarcă în PC adresa de început a ISR (“Interrupt Service Routine”);
 - Adresa de început este:
 - Fixă,
 - Obținută dintr – o tabelă – vectorul de întrerupere este folosit ca deplasament pentru a ajunge la intrarea ce conține adresa de început;
 - Se execută ISR; trebuie evitată decalarea stivei;
 - Revenirea în programul principal se face cu o instrucțiune dedicată (de ex. IRET la familia Intel) care aduce din stivă conținutul PC-ului și reactivează sistemul de întreruperi; dacă revenirea se face cu altă instrucțiune (de ex. RET), reactivarea sistemului de întreruperi se face cu o instrucțiune specifică (EI la familia Intel);

Proiectarea Microsistemelor Digitale

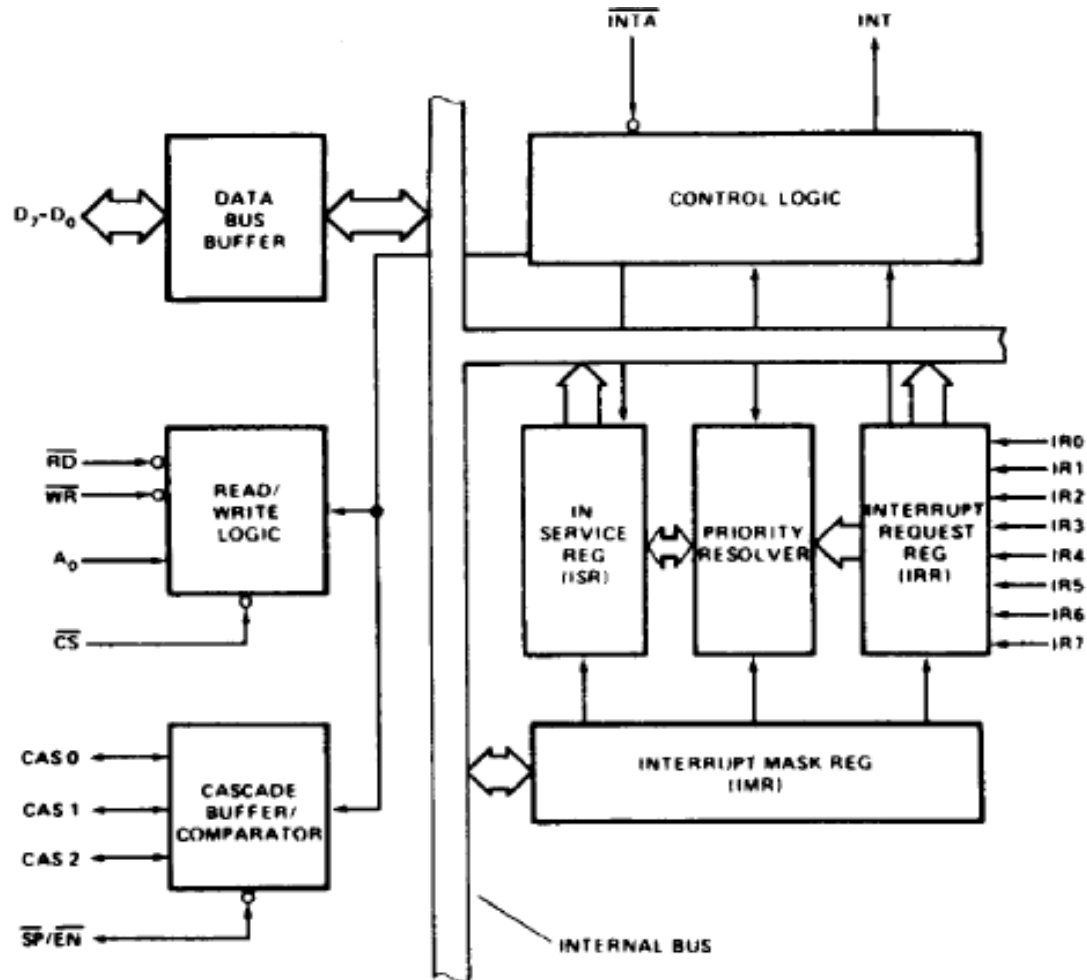

7.3. Controlerul pentru întreruperi (PIC) 8259A

- Poate gestiona și prioritiza 8 cereri de întrerupere;
- Poate fi legat în cascadă cu alte 8 circuite similare asigurând astfel gestionarea și prioritizarea a 64 cereri de întrerupere;
- Posibilitate de mascare individuală a cererilor;
- Mai multe moduri de gestionare a întreruperilor:
 - Fully nested,
 - Rotating priority,
 - Special mask și
 - Poll.
- Necesită 2 - 4 cuvinte de inițializare (ICW1 – 4) și 4 cuvinte de operare (OCW1 – 4);
- Generează vectorul de întrerupere asociat cererii luată în considerare de procesor.

Proiectarea cu Microprocesoare

■ Structura internă:

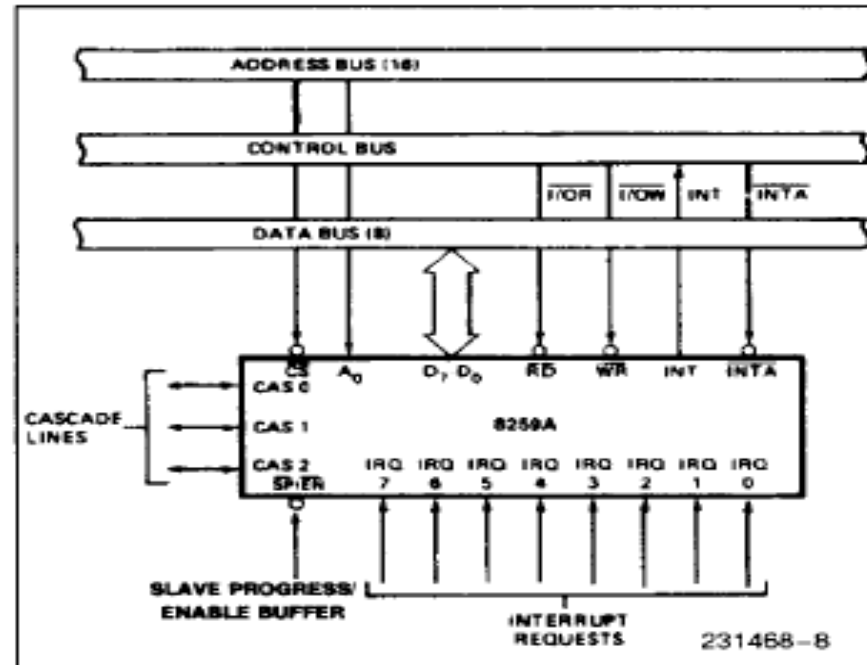

Proiectarea cu Microprocesoare

- Secvența de întrerupere (valabilă pentru procesoarele Intel):
 - Se presupune că PIC este programat:
 - Una sau mai multe cereri IR sunt activate;
 - După prioritizare este aleasă una și se activează ieșirea /INT către procesor;
 - Procesorul răspunde cu /INTA arătând că a acceptat cererea;
 - Bitul corespunzător din registrul ISR este setat și cel din IRR este resetat;
 - Procesorul generează un al 2 – lea impuls /INTA iar circuitul generează vectorul pe liniile D0 – 7;

Proiectarea cu Microprocesoare

- Conectarea la magistralele sistemului:

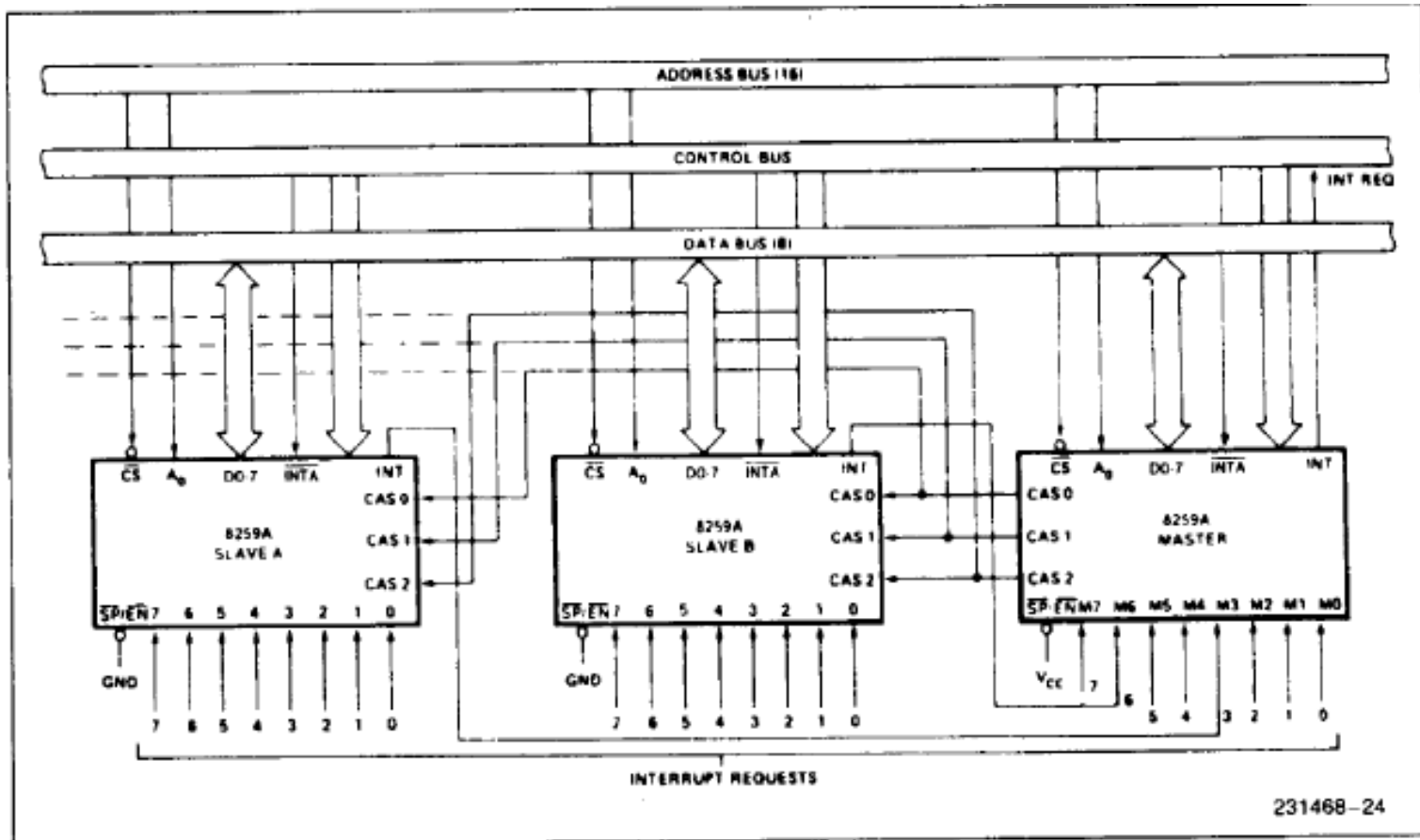
- Programarea circuitului
- Cere 2 tipuri de cuvinte de comandă:
 - ❑ De inițializare: 2 – 4 cuvinte, ICW1 – 4 și
 - ❑ De operare: 4 cuvinte, OCW1 – 4.

Proiectarea cu Microprocesoare

- Vectorul de întrerupere care se va genera (familia Intel):

	D7	D6	D5	D4	D3	D2	D1	D0
IR7	T7	T6	T5	T4	T3	1	1	1
IR6	T7	T6	T5	T4	T3	1	1	0
IR5	T7	T6	T5	T4	T3	1	0	1
IR4	T7	T6	T5	T4	T3	1	0	0
IR3	T7	T6	T5	T4	T3	0	1	1
IR2	T7	T6	T5	T4	T3	0	1	0
IR1	T7	T6	T5	T4	T3	0	0	1
IR0	T7	T6	T5	T4	T3	0	0	0

- Legarea în cascadă (master – slave) a mai multor circuite 8259A:

Proiectarea cu Microprocesoare

- Sistemul de întreruperi al PC – ului:
 - 2 circuite 8259A, PIC1 și PIC2, conținute în setul de chip – uri:
 - 15 linii IRQ, IRQ2 este redirectat:

